

Kartografik ve Fotografik Materyallerin Arşivsel Değeri*

Archival Value of Cartographic and Photographic Materials

MEHMET KÜRŞAT DEĞER**

öz

Arşivlerin niteliğini ortaya koyan önemli unsurlardan biri o arşivi oluşturan materyallerin taşıdığı değerdir. Bu değer daha çok materyalde bulunan bilgi ve veri öğeleri ile saptanabilir. Her materyal türünün taşıdığı belli başlı bilgi unsurları bulunur. Materyaller, fiziksel ve niteliksel yapısına göre farklı veriler ortaya çıkararak önem ve değerini artırabilir. Arşiv materyalleri arasında bulunan ve diğer materyal türlerine nazaran daha çok teknik veriler içeren kartografik ve fotografik materyaller bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Kartografik ve fotografik materyallerin arşivlerdeki geçmişi çok eskilere dayansa dahi günümüz teknolojilerinden de faydalanarak yeni nesil teknolojik araçlara entegre olmuştur. Bahsedilen bu iki materyal türü özellikle araştırmacılar için büyük bilgi erişim unsurları taşımaktadır. Kartografik ve fotografik materyaller nispeten yazılı bilgiler içermeyen ve diğer yazılı belgelerden ayrılan önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu çalışmada kartografik ve fotografik materyallerin diğer materyaller türlerine göre farklılıkları ortaya konularak, arşivler ve araştırmacılar için önemi ve değeri ifade edilecektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması araştırması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kartografik materyal, fotografik materyal, arşivsel değer, arşivlerde materyal türleri.

ABSTRACT

One of the important elements that reveal the quality of the archives is the value of the materials that make up that archive. This value can usually be determined by the information and data items found in the material. Each type of material has certain

* Makale geliş tarihi: 6 Ağustos 2021, kabul tarihi: 15 Ekim 2021, araştırma makalesi. Bu çalışma, adı geçen yazarın Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi ABD doktora programı kapsamında hazırlanmış olduğu doktora tezi esnasında gerçekleştirilmiştir.

** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Kriz Yönetim Merkezi Koordinatörlüğü Erzurum/Türkiye, kursat.deger@atauni.edu.tr. Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi ABD Ankara/Türkiye. ORCID

elements of knowledge that it carries. Materials can increase their importance and value by revealing different data according to their physical and qualitative structure. Cartographic and photographic materials, which are among the archive materials and contain more technical data than other types of materials, form the basis of this study. Even though the history of cartographic and photographic materials in archives goes back to very old times, they have been integrated into new generation technological tools by taking advantage of today's technologies. These two material types mentioned carry great information elements especially for researchers. Cartographic and photographic materials are important sources of information that relatively do not contain written information and differ from other written documents. In this study, the differences of cartographic and photographic materials according to other types of materials will be revealed, and their importance and value for archives and researchers will be expressed. Case study research which is one of the qualitative research methods will be conducted.

Keywords: Cartographic material, photographic material, archival value, types of material in archives.

ARŞİVLERİ bir önem sırasına koymak oldukça zordur. Ancak arşivleri oluşturan belge ve/veya materyallerin taşıdıkları değer ve önem farklılık gösterebilir. Bir materyalin arşiv malzemesi olabilmesi için bazı nitelikler taşıması gerekmektedir. *A Glossary of Archival and Record Terminology*'de arşiv malzemeleri için “kamu veya özel bir kişi, aile veya kuruluş tarafından, içerdikleri bilgilerde yer alan kalıcı değer nedeniyle veya bunların işlev ve sorumluluklarının kanıtı olarak korunan, işlerinin yürütülmesi sırasında oluşturulan veya alınan materyaller” olarak tanımlama yapılmıştır. Arşivsel değer terimi ise “kayıtların, içerdikleri idari, yasal, mali, kanıta dayalı veya tarihsel bilgilere dayalı olarak devam eden korumalarını haklı kılan süregelen yararlılığı veya önemi” olarak tanımlanmaktadır.¹ Rukancı'ya göre arşiv belgesi ve arşivsel değer terimleri şu şekilde tanımlanmaktadır: Arşiv belgesi (records), idari ve / veya entelektüel kullanımı nedeniyle saklanıp düzenlenen arşivsel değere sahip belgedir. Arşivsel değer belgenin niteliği ve etki alanına göre birçok bileşenden oluşabilmektedir. Bu bileşenleri değerlendiren arşiv uzmanı, ulaştığı sonuca bağlı olarak belgenin arşivde hangi süreyle ya da süresiz olarak korunması kanaatine varır.² Bu kanaatin netleşmesi ise belgeye arşiv belgesi niteliği kazandıran yönetsel, kanıtsal, mali, tarihi, kültürel, antik, kendine özgü (manevi), yasal, parasal (maddi) birçok özelliğin belgede varlığı ya da geçerliliği ile mümkün olacaktır.³ Genel olarak bu tanımlarda da belirtildiği üzere

¹ Richard Pierce-Moses, *A Glossary of Archival and Record Terminology*, (Chicago: The Society of American Archivists, 2005), s. 28.

² *Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü*, haz. Sekine Karakaş, Fatih Rukancı ve Hakan Anameriç, (Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2009), “Arşiv belgesi” ve “Arşivsel değer” s. 4-6.

³ Fatih Rukancı, “Arşiv Belgelerimizin Kanıtsal Değeri: XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı'da Gayr-i Müslim Tebaa'ya İlişkin Örnekler”. *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi Bildirileri (Cilt 2)* İstanbul 21-23 Kasım 2012=International Congress of "The Ottoman Geopolitics Management Of Cultural Archive Heritage and Role of Land Registry Archives" 21-23 November 2012 İstanbul içinde (493-509). Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdür-

genellikle tarihi değer ve kanıt değeri nedeniyle tutulan ve arşivleri oluşturan belge türleri arasında da en dikkat çeken materyaller arasında kartografik ve fotografik materyaller gösterilebilir.

Fotoğrafların ve kartografik materyallerin basılı ve yazılı belgelerden ayrıldığı birçok özelliği vardır. Kartografik ve fotografik materyalleri diğer materyal türlerinden ayıran en önemli özelliği bu materyallerin çok fazla teknik bilgi içermesidir. Bu materyaller taşıdıkları bilgi erişim unsurları nedeniyle birçok farklı alanda araştırmacının çalışmalarına yardımcı olmaktadır. Arşivlerin önemli bir görevi arşiv malzemesini ayıklamak, saklamak, imha etmek dışında mümkün olan materyallerini hizmete sunmaktır. Teknik bilgilere ve nitelendirme unsurlarına sahip, aynı zamanda çalışmaya konu olan kartografik ve fotografik materyallerin doğru nitelenmesi bu açıdan önemlidir.

Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması araştırması yapılmıştır. Duruma ilişkin derinlemesine bir anlayış sunma iyi bir nitel durum çalışmasının ayırıcı bir özelliğidir. Bunu gerçekleştirmek için araştırmacı mülakatlardan gözlemlere, dokümanlardan, görsel-işitsel materyallere kadar birçok veri çeşidi toplar.⁴ Durum çalışması deseni olarak açıklayıcı durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmasının değerlendirme araştırmalarında önemli bir yeri vardır. En az beş farklı uygulama bulunmaktadır. En önemli olanı açıklamadır (explain). Burada deneysel yollarla araştırmak için çok karışık olan durumlarda gerçek yaşam durumlarındaki sebepsel bağları açıklamaya çalışılır.⁵ Kartografik ve fotografik materyallerin arşivlerin için durumunu ortaya koymak amacıyla belgesel tarama yöntemiyle literatür taraması ve doküman analizleri yapılmış olup konu görsel materyallerle desteklenmiştir.

Kartografik Materyaller

İnsanlık tarihine yön veren önemli gelişmeler genellikle coğrafi keşiflerle gerçekleşmiştir. Bu keşiflerin gerçekleşebilmesi için kâşiflere yol gösteren en önemli kaynak şüphesiz haritalar olmuştur. Harita kavramı, insanoğlunun belirli bir bölgedeki sabit varlıkları işaretleyebilmek amacıyla çeşitli çizim faaliyetlerinde bulunduğu önemli bir materyal türü olarak tanımlanabilir. Haritalar, araştırmacıların tasvir etmek istediği belirli bir bölgede bulunan coğrafi nesnelere ait olan tüm bilgilerin özel işaret vasıtasıyla gösterilmesi ve konumlandırılmasıyla elde edilen basılı ve/veya elektronik formatta eserlerdir.⁶ Haritacılık yani kartografya faaliyetleri çok

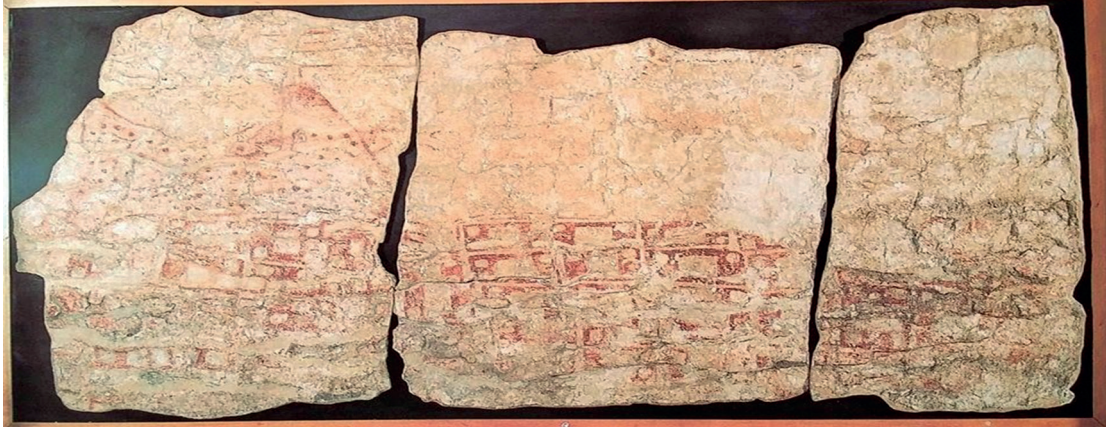
Lüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı, 2013.

4 John W. Creswell. *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013), 98.

5 Berrak Aytaçlı, "Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış", *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, no.1 (2012): 3.

6 Yasin Şeşen ve Derya Çankaya, "Türkiye'de Bilgi Kaynağı Olarak Kartografik Materyal Bulunduran Devlet Kurumlarının Dermelerinin İçerik Analizi", *Bilgi Merkezleri: Sağlık ve Afet Yönetimi*, ed. Alpaslan Hamdi Kuzucuoğlu (İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2020), 68.

eski zamanlara dayanmaktadır. Tarih öncesi dönemlerde bilinen en eski haritalardan biri Çatalhöyük Haritası'dır. Çatalhöyük Haritası, güvenli tarihlenmenin yapılabildiği haritalardan biridir. James Mellaart ve ekibi, radyokarbon-14 olarak bilinen bir tarihleme tekniği ile yerleşimi MÖ 6200 ± 97 olarak tarihlendirebildi.⁷

Resim 1. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Sergilenen Dünyanın En Eski Haritası⁸

Kartografik materyaller harita, atlas, küre, üç boyutlu harita ve arazi modelleri şeklinde grafik olarak sunulan verileri ifade etmektedir.⁹ Kartografik materyaller içinde özellikle haritalar tarihi, kültürel, sanatsal değerleri nedeniyle yıllardan beri arşivler, müzeler, kütüphaneler için kıymetli malzemeler arasında yer almıştır. Dolayısıyla harita koleksiyonları üzerine önemli çalışmalar yapılmıştır. Amerikalı tarihçi Thomas Day Goodrich'in "Early Islamic and Ottoman Maps at Yale", "Old Maps in the Library of Topkapi Palace in Istanbul"; Hakan Anameriç'in "History of Maps and Important Map Collections in Turkey" çalışmaları harita koleksiyonları üzerine yapılmış çalışmalardandır. Kültürel, tarihi ve sanatsal değerleri dışında kartografik materyaller askeri ve idari değerler de taşımaktadır. Türkiye'de arşivlerinde birçok kartografik materyal barındıran bazı kurumlar bulunmaktadır. Bunlar: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Harita Genel Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, DSİ¹⁰ Harita Şube Müdürlüğü, MTA¹¹ Genel Müdürlüğü gibi kurumlardır.

Haritalar çeşitli faaliyetler ve insanlığın bilgi birikimiyle ortaya koyduğu tasarım kaynaklarındandır. Tasarımın temelini oluşturan "problem çözümü", yöntem olarak haritalandırmayı benimser, çünkü haritalandırma, problemi tanımlayabilmeye

⁷ Türkyay Gökğöz. "Cartographic Properties and Current Situation of the Oldest Picture Map in Çatalhöyük", *The Portolan*, vol. 75, no.2 (2009): 43-49.

⁸ Hakan Anameriç, "History of Maps and Important Map Collections in Turkey". *30th MELCOM (Middle East Libraries Committee) International Conference*, 2008.

⁹ <https://www.loc.gov/acq/devpol/colloversviews/geography.html>

¹⁰ Devlet Su İşleri

¹¹ Maden Tetkik ve Arama

ve genel resmi çıkarmaya yardımcı olur. Bir tasarım problemini anlayabilmek için problemin bütünü ve detayları görebilmek gerekir. Bu detayları alt alta yazılı olarak sıralamak yeterli olmayabilir, bunun yerine maddeleri tüm ilişkileriyle birlikte ele almak problemi daha net görebilmeyi sağlar. Ortaya çıkan şey, soyut problemin detaylarıyla, yol ayrımları ve dallandırmalarıyla kuşbakışı olarak somutlaştırılmasıdır.¹²

Haritacılık faaliyetleri de teknolojik gelişmelerle değişime ve dönüşüme uğramıştır. Duvarlara çizilerek başlayan haritacılık serüveni, hava fotoğrafları, coğrafi bilgi sistemleri, sayısal haritalara kadar uzanmıştır. Bilginin çeşitlenen kayıt ortamları arşivciliğin de bu yönde gelişmesine neden olmuştur. Kartografyanın teknik bir alan olması nedeniyle ortaya çıkan bilgi ürünleri de teknik bilgiler ve detaylar içermektedir. Bu sebeple kartografik materyallerin önemli bir derme malzemesi olduğu arşivlerde doğru nitelenebilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Haritalar üzerinde diğer kaynaklara göre farklı olabilecek bilgi unsurları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Ölçek bilgisi
- Semboller
- İzdüşüm tipi
- Koordinatlar
- Harita formatı

Kartografik materyallerin sahip olduğu teknik bilgi erişim unsurları, bilgi merkezlerinde uygulanan kataloglama kurallarında özel çalışmaların yapılmasına sevk etmiştir. ISBD¹³ İnceleme Grubu, monografik eserler, kitap dışı materyaller, basılı müzik eserleri, elektronik kaynaklar, süreli yayınlar gibi birçok alt standartlar için çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri de çalışmaya konu olan materyal türlerinden kartografik materyaller için hazırlanan ISBD (CR-Cartographic Resources)'dir. Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA)¹⁴ tarafından ISBD (CR) 1987 yılında yayımlanmıştır. Türkiye'de kartografik materyaller için önemli olacak çalışmalardan biri de, 1968 yılında Mükerrrem Kunkut tarafından hazırlanan *Harita ve Atlasların Tasnif ve Kataloglama Kaideleri* kitabıdır. Kataloglama ile ilgili geliştirilen bazı genel standartlarda kartografik materyallere özgü bazı unsurlar yer almaktadır. Örneğin MARC21¹⁵de 006, 007, 008, 110, 255, 300, 336, 337, 338, 490, 507, 522 ve 650 gibi alanlar yer almaktadır. Belirtilen alanlarda kartografik materyallerin taşıdığı bilgi erişim unsurlarına göre veri girişi

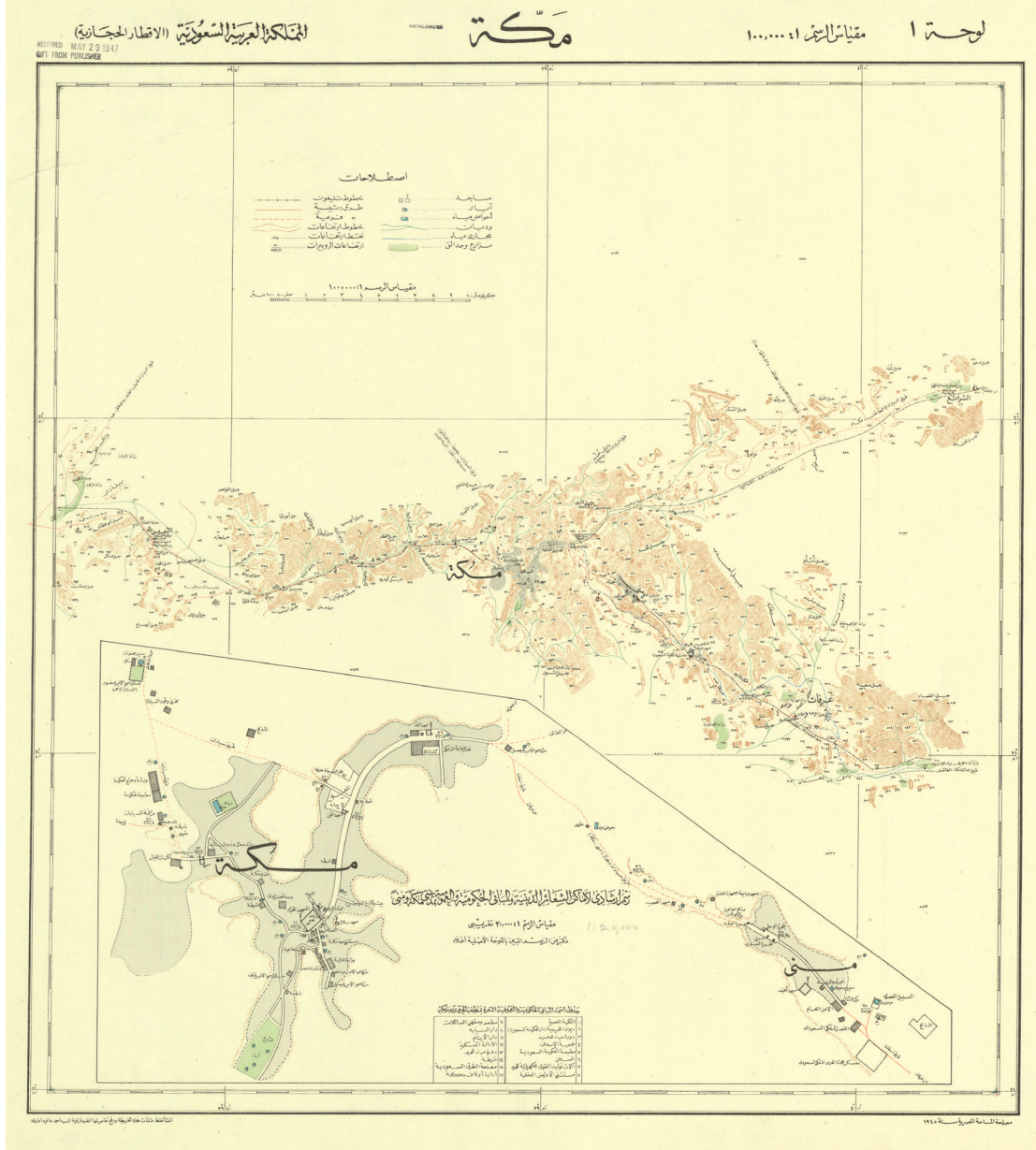
¹² Melike, Taşçıoğlu, "Kartografiden Günümüz Harita Tasarımına Yeryüzünün Kağıttaki Grafik Yansıması", *Art-e Sanat Dergisi*, (Kasım-Aralık 2013): 1.

¹³ International Standard Bibliographic Description

¹⁴ International Federation of Library Associations and Institutions

¹⁵ Machine Readable Cataloging 21

yapılabilmektedir. MARC21 dışında EAD¹⁶, DC/RDF¹⁷ gibi üst veri standartları kartografik materyallerin nitelenmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca TS EN ISO 19115-1:2014 Geographic information – Metadata standardı da uluslararası önemli uygulamalardandır. MARC21 ve EAD, özellikle coğrafi alan kapsamı olmak üzere, kendileri tarafından depolanabilecek harita erişim öğeleri açısından yeterlidir.¹⁸

¹⁶ The Encoded Archival Description

¹⁷ Dublin Core/Resource Description Framework

¹⁸ Ashley Beamer, "Map Metadata: essential elements for search and storage", *Program: electronic library and information systems*, 43, No. 1 (2009), 18-35, <https://doi.org/10.1108/00330330910934084>

```

{"@context":"http://iiif.io/api/presentation/2/context.json","@type":"sc:Manifest","@id":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/iiif/info/agdm/6931/manifest.json","label":["Mecca 1:100,000"],"metadata":[{"label":"Full Title","value":["Mecca 1:100,000."],"label":"Short Title","value":"Mecca, Saudi Arabia 1942"}, {"label":"Creator","value":"Egypt. Maşlahat al-Misâhah"}, {"label":"Publication Date","value":"1940"}, {"label":"Map Publisher","value":"Survey of Egypt"}, {"label":"Subject","value":"Mecca (Saudi Arabia) -- Maps"}, {"label":"Continent","value":"Asia"}, {"label":"Country","value":"Saudi Arabia"}, {"label":"City","value":"Mecca"}, {"label":"Notes","value":"Relief shown by hachures and spot heights.; Includes inset of Mecca at 1:20,000 scale. "}, {"label":"Type (RDA)","value":"cartographic image"}, {"label":"Type (DCMI)","value":"Still Image"}, {"label":"Color/B&W","value":"Color"}, {"label":"Scale","value":"1:100,000"}, {"label":"Original Collection","value":"American Geographical Society Library - Maps"}, {"label":"Original Item Description","value":"1 map : color ; 56 x 53 cm"}, {"label":"Original Item ID","value":"416.1-c .M42 A-1942"}, {"label":"Repository","value":"American Geographical Society Library, University of Wisconsin-Milwaukee Libraries"}, {"label":"Digital Publisher","value":"University of Wisconsin-Milwaukee Libraries"}, {"label":"Rights","value":"https://uwm.edu/libraries/digital-collections/copyright-digcoll/"}, {"label":"Digital ID","value":"am014540"}, {"label":"Digital Format","value":"image/tif; Image/jp2"}, {"label":"Digital Collection","value":"American Geographical Society Library Digital Map Collection"}, {"label":"Repository","value":"UWM Libraries Digital Collections"}, {"label":"Source","value":"<span>From: <a href='\"https://collections.lib.uwm.edu/digital/collection/agdm/id/6931\"> [Mecca 1:100,000].</a></span>"}], "attribution":["", "https://uwm.edu/libraries/digital-collections/copyright-digcoll/"], "within":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/iiif/info/agdm/manifest.json", "sequences":[{"@id":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931/sequence/s0","@type":"sc:Sequence","label":["Mecca 1:100,000."],"canvases":[{"@id":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931/canvas/c0","@type":"sc:Canvas","label":["Mecca 1:100,000."],"images":[{"@id":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931/annotation/a0","@type":"oa:Annotation","motivation":"sc:painting","resource":{"@id":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931/full/full/0/default.jpg","@type":"dctype:Image","service":{"@context":"http://iiif.io/api/image/2/context.json","@id":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931","width":6933,"height":7663,"tiles":[{"width":6933,"scaleFactors":[1,2,4,8,16]}],"profile":"http://iiif.io/api/image/2/level1.json","protocol":"http://iiif.io/api/image","format":"image/jpeg","width":6933,"height":7663},"on":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931/canvas/c0"}],"width":6933,"height":7663}}],"structures":[{"@id":"https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931/range/r0","@type":"sc:Range","label":["Mecca 1:100,000."],"ranges":[],"canvases":["https://cdm17272.contentdm.oclc.org/digital/iiif/agdm/6931/canvas/c0"]}]}]}

```

Resim 2. Dijital Harita Görüntüsünün DC ve MARC/EAD Kombinasyonuyla Tanımlanması¹⁹

Haritalar fiziksel yapıları gereği diğer arşiv malzemelerinden farklıdır. Arşiv depolarında yatay ve dikey harita dolaplarında, özel evrak çantalarında ve solander kutularında muhafaza edilirler. Royal Geographical Society'nin özellikle basılı haritaların depolanması ve korunmasına ilişkin bir çalışması bulunmaktadır. Royal Geographical Society'e göre haritalar arşivlerin vazgeçilmez ve gelecek nesillere korunarak aktarılması gereken en önemli varlıklarıdır.²⁰

Haritalar günümüzde kullanılan birçok faaliyet alanı ve teknolojiye de temel olmuştur. Coğrafi bilgi sistemleri, GoogleEarth, araç takip sistemleri, meteorolojik takip gibi GPS (Global Positioning System) teknolojilerinin temelinde haritalar yer alır.

¹⁹ <https://collections.lib.uwm.edu/digital/collection/agdm/id/6931/rec/382>

²⁰ Library and Maps Committee of the Royal Geographical Society, "The Storage and Conservation of Maps", *The Geographical Journal*, 121, No. 2 (June 1955), <https://doi.org/10.2307/1791703>

Fotografik Materyaller

Fotoğraf, icat edildiği günden bu yana gerçeğin temsili olarak görülmüş ve XIX. yy'dan itibaren bilimsel yönü modern epistemoloji ile karşılık bulmuştur. Özellikle belgesel fotoğraf, olguları tespit eden ve kayda geçiren yönü nedeniyle bilimin hizmetinde güçlü bir araç olarak kabul edilmiştir.²¹ Fotoğrafların arşivlere girişi de 1830'ların sonlarında fotoğrafçılığın doğuşuyla beraber başlamıştır. Fotoğraflar, kanıt niteliği taşıması sebebiyle kıymetli arşiv materyalleri arasındadır. Çoğu arşivci, çağdaş kültürün giderek görsel ve görsel-işitsel belgeler tarafından ele geçirildiğini ve bunlara yansıtıldığını ve bu tür malzemelerin çoğalmasının arşiv mesleğine yeni zorluklar getirdiğini kabul ediyor. Arşivciler, görsel medyayla ilgili arşiv konularını keşfetmeye adanmış konferanslar, paneller, çalıştaylar, komiteler, profesyonel dernekler ve İnternet tartışma grupları düzenleyerek bu zorlukları takdir ettiklerini göstermişlerdir. Bu forumlarda dile getirilen endişeler, birkaç istisna dışında, pratik amaçlar için medyanın fiziksel yönlerini anlamaya odaklanmıştır. Koruma teknikleri, tarama ekipman ve yöntemleri ile multimedya uygulamaları için ihtiyaç duyulan teknolojik manipülasyonlar en çok tartışılan konular arasındadır.²² Fotoğraflar, arşivsel değerleri bakımından fotoğraf ve diğer arşiv formatları arasındaki bir dizi karşılıklı ilişkiden ve neyin görünür neyin görünmez olduğu arasındaki dinamiklerden türetilen karmaşık, çok katmanlı nesnelere.

Fotoğrafların fiziksel, kimyasal ve teknolojik yapıları gereği diğer geleneksel arşiv belgelerine göre koruma ve nitelendirme işlemleri daha farklı yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Basılı, büyük boy baskılı, çerçeveli, cam levha negatifleri, selüloz nitrat negatifleri, selüloz asetat negatifleri, kromojenik boya fotoğrafları, mürekkep püskürtmeli baskılar, elektrostatik baskılar, boya süblimasyon baskıları, albüm gibi biçimlerde fotoğraflar arşivlerde yer almaktadır. Fotoğrafların bu denli çeşitlilikte olması arşivler için önemli materyaller arasında yer almasına neden olsa da arşivciler için bazı zorluklar oluşturabilir. Bir diğer zorluk ise fotoğrafların korunma ve saklanma yöntemleridir. Arşiv malzemesi olarak fotoğraflar sadece arşiv kullanıcılarının kullanımına yönelik değil, aynı zamanda bireylerin yaşamları boyunca orta koydukları ile ilgili delil değerini de taşır. Bu nedenle, tüm fotoğraflar için arşivsel uygulamaların, özellikle tanımlama ve korumanın uygulanması önemlidir.²³

Fotoğrafların arşivlerde korunup saklanması oldukça büyük bir dikkat gerektirir. Çünkü bazı fotoğraflar oldukça hassas bir yapıda olabilir. Koleksiyon envanteri oluşturulduktan, değerlendirildikten, kataloglandıktan ve kütüphane ve arşiv standartlarına göre düzenlendikten sonra, belirli fotoğraf materyalleri (selüloz nitrat ve selüloz asetat film temel materyalleri ve kromojenik boya fotoğrafları gibi) mümkünse ayrı olarak muhafaza edilmeli ve saklanmalıdır. Bu fotoğrafları izole

²¹ Handan Dayı ve Nafia Özdemir Hanyaloğlu "Belgesel Fotoğrafçılıkta Alternatif Bir Eğilim: Geç Fotoğrafçılık", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, No. 4 (2019): 3306.

²² Elisabeth Kaplan and Jeffrey Mifflin. "'Mind and Sight': Visual Literacy and the Archivist." *Archival Issues*, 21, no. 2 (1996): 73. Accessed July 5, 2021. <http://www.jstor.org/stable/41101943>.

²³ Burçak Şentürk, "Photographs as Archival Material", *Türk Kütüphaneciliği*, 27, No. 4, (2013): 630

ederek ömrünü uzatacak daha soğuk ve daha kuru ortamlarda saklanabilir. Ek olarak, kötüleşen film temel malzemeleri gibi bazı fotoğraf malzemelerinin ayrılması, yakınlarda depolanan diğer fotoğraflara zarar verebilecek asidik gaz oluşumunun neden olduğu hasar riskini azaltır. Son olarak, yangın güvenliği açısından selüloz nitrat malzemeler için ayrı depolama gerekebilir.²⁴

Fotoğraflar, arşivlerde bilgi hizmetlerinin verilmesi açısından kritik bir öneme sahip olan materyal türleri arasındadır. Bir arşivin çevrimiçi kataloğunda konusuna ilişkin belgesel tarama gerçekleştiren araştırmacıya kullandığı anahtar kelimeleri içeren fotoğrafları sunmak önemli bir hizmettir. Bu hizmetin sağlanması, araştırmacının konusunu ilgili olabilecek başka kaynak türleriyle geliştirmesine faydalı olacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde fotoğrafların araştırma hizmetlerine katkı sağlayabilmesi için doğru bir nitelendirme yapılması gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Bunu gerçekleştirirken dikkat edilmesi gereken bazı durumlar vardır. Bunlar:

- Fotoğrafın içeriğine ait zaman, mekân, kişi, eylem gibi bilgi unsurlarının tam çıkarılması,
- Fotoğrafın fiziksel ve teknik detayların bilinmesi,
- Tamamlayıcı notların oluşturulması,
- Fotoğrafa uygun ve ilişkisel anahtar kelimelerin oluşturulmasıdır.

Bahsedilen bu hususlar arasında arşivciler için en zorlayıcı olanı kuşkusuz fiziksel ve teknik detaylarının bilinmesine ilişkin maddedir. Fotoğraflar, kartografik materyallerde olduğu gibi bir dizi teknik bilgi içermektedir. Ayrıca fotoğraflar birçok amaca yönelik oluşturulabilir. Kişisel aile fotoğrafları, tıbbî fotoğraflar, belgesel fotoğrafları, haber fotoğrafları, sanat fotoğrafları gibi. Bu sebeple fotoğrafın fiziksel ve teknik detayına ilişkin nitelendirme gerçekleştirilirken arşivcilerin konunun uzmanı kişilerden destek alması kaçınılmazdır.

Fotoğrafların nitelenmesinin arşivciler için kolay olmadığı ortadadır. Nitelenmeyi belirli arşivcilik ve/veya kütüphanecilik standartları çerçevesinde gerçekleştirmek de hakeza kolay değildir. Fotoğraflar, bilgi merkezlerinin dermelerine 1800'lerin sonlarında dâhil olmuştur. Ancak fotoğraf formatında olmayan diğer kaynaklar için bilgi merkezlerinde oluşturulmuş belli başlı standartlar o yıllarda mevcuttu. Fotoğrafların standartlar içinde kendine yer bulması 1980'lerde AAKK2²⁵ ile olmuştur. Nitelenmenin zor olması nedeniyle birçok bilgi merkezinin birden fazla standardı uyarlayarak kullandığı görülmektedir. Buna örnek olarak fotoğraf arşivleri için AAKK2'nin yanı sıra VRA Core²⁶ ile DC²⁷ alt yapısını kullanan Smithsonian Enstitüsü ile fotografik koleksiyonları için AAKK2'nin 8. Bölümünü ve

²⁴ Mark Roosa, Care, *Handling, and Storage of Photographs*, (Paris: IFLA-PAC, 2005), 5-6.

²⁵ Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları 2 (Anglo-American Cataloging Rules 2)

²⁶ Visual Resources Association Core

²⁷ Dublin Core

```
<OAI-PMH "...">
...
<metadata>
  <oai_dc:dc "...">
    <dc:title>Sydney Olympics 2000, marathon runners cross Sydney
      Harbour Bridge [picture] /</dc:title>
    <dc:creator>Mahony, David (David James)</dc:creator>
    <dc:format>1 photograph : gelatin silver ; image 26.9 x 38.4 cm.
      on sheet 30.5 x 40.3 cm.</dc:format>
    <dc:coverage>New South Wales</dc:coverage>
    <dc:date>2000</dc:date>
    <dc:description>Photograph by David Mahony -- On reverse in pencil.;
      Condition: Good. Group of [marathon] runners feature
      eventual Gold Medal Winner Gezahgne Abero of Ethiopia (No.
      1651) [Sydney, N.S.W., September 2000]</dc:description>
    <dc:subject>Runners (Sports) -- Australia -- Portraits.</dc:subject>
    <dc:subject>Sydney Harbour Bridge (Sydney, N.S.W.)</dc:subject>
    <dc:subject>Olympic Games (27th :, 2000 : Sydney, N.S.W.)</dc:subject>
    <dc:subject>Marathon running -- Australia -- Photographs.</dc:subject>
    <dc:subject>Sportsmen and sportswomen.</dc:subject>
    <dc:type>Image</dc:type>
    <dc:identifier>nla.pic-an22842546</dc:identifier>
    <dc:source>Item held by National Library of Australia</dc:source>
    <dc:rights>You may save or print this image for research and study.</dc:rights>
    <dc:identifier>http://nla.gov.au/nla.pic-an22842546</dc:identifier>
  </oai_dc:dc>
</metadata>
...
</OAI-PMH>
```


Resim 3. Fotoğraflar İçin DC Örneği²⁸

MARK21 alt yapısını kullanan Yale Üniversitesi gösterilebilir.²⁹ Bu üst veri öğelerinden 15 çekirdek nitelime elemanından oluşan DC'de fotoğraflar için kullanılacak alanları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Contrubitor (Katkıda bulunan)
- Scope (Kapsam)
- Creator (Oluşturan)
- Date (Tarih)

²⁸ Bernhard Haslhofer ve Wolfgang Klas, "A Survey of Techniques for Achieving Metadata Interoperability", *ACM Computing Surveys*, 42, No. 2, (February 2010), DOI: 10.1145/1667062.1667064

²⁹ Nuh Mehmet Topkaraoğlu, "Dijital Fotoğrafların Kataloglanması: Bir Standart Önerisi", (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), s. 37.

- Format (Kaynağın biçimi)
- Publisher (Yayıncı)
- Relation (İlişkili kaynak)
- Rights (Haklar)
- Subject (Konu)
- Title (Başlık)
- Type (Kaynağın Türü)

Genel olarak bakıldığında görsel materyallerle ilgili olarak hazırlanmış VRA Core üst veri standardında belirlenen ve görsel materyallere özgü ölçüm, teknik gibi detay bilgilerin verildiği bazı alanların DC’de yer almadığı ve yetersiz kaldığı söylenebilir. Bu sebeple fotografik materyallerin tanımlanması için örneklerde de görüldüğü üzere bir tek standart yetersiz kalabilir.

Fotografik materyallerin arşivler için bir önemi de kanıtsal değeridir. Kanıtsal değer genellikle arşiv belgelerinin tamamının taşıdığı bir özellik olarak belirtilir. Bu durum fotografik materyaller için ayrı bir değer ifade etmektedir. Çünkü yazılı belgeler üzerindeki kayıtlı bilgiler yorumlanmaya açık bir şekilde ifade edilmiş olabilir. Bu yorumlamanın sınırlanması ve/veya yoruma kapatılması belgede yazılı olan ifadelerin fotoğraf gibi materyallerle görselleştirilmesi ile gerçekleşebilir. Rukancı bu durumu arşiv belgeleri genelinde şöyle ifade etmektedir:

“Kanıtsal değeri bilgisel değerden ayıran en önemli özellik, belgenin üretildiği örgütün (kaynağın) resmi işleyişi sonucunda üretilmiş olması yani örgütün kökeni, yapısı, işleyişi ve belirgin işlevleri hakkında tartışmasız gerçekleri ortaya koyabilme gücüdür. Dolayısıyla kanıtsal değer taşıyan arşiv belgelerine dayalı olmayan tüm araştırma sonuçları yoruma dayalı olacak ve yorumlayan kişinin amaç ve ideolojileri doğrultusunda dünya kamuoyuna sunulabilecektir. Bilimsel gerçekler gibi ortaya konulup sunulan bu yorumların çürütülmesi çabaları için adres yine orijinal kanıt niteliği taşıyan arşiv belgeleridir.”³⁰

Fotoğraflardaki arşivsel değer, fotoğraflar ile onları yaratan yapılar, canlandırma işlevleri, programlar ve bilgi teknolojisi arasındaki karşılıklı ilişkide yattığı kabul edilmelidir. İşte tam da bu nedenle, fotografik görüntüleri fotografik belgelere dönüştüren işlevsel bağlamı korumalıdır.³¹

Dünya üzerinde önemli fotoğraf arşivleri bulunmaktadır. Getty Images, Shutterstock, freepik önemli hazır görsel sağlayıcılarıdır. Ayrıca Calisphere, European, Harvard Üniversitesi önemli çevrimiçi fotoğraf koleksiyonlarına sahip

³⁰ Fatih Rukancı, “Arşiv Belgelerimizin Kanıtsal Değeri: XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı’da Gayr-i Müslim Tebaa’ya İlişkin Örnekler”. *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi Bildirileri (Cilt 2) İstanbul 21-23 Kasım 2012=International Congress of “The Ottoman Geopolitics Management Of Cultural Archive Heritage and Role of Land Registry Archives” 21-23 November 2012 İstanbul içinde (493-509)*. Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı, 2013.

³¹ Joan M. Schwartz . ““We make our tools and our tools make us”: lessons for photographs from the practice, politics and poetics of diplomatics”. *Archivaria*, 40. (1996): 50.

kuruluşlardır. Türkiye’de SALT Araştırma, Koç Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri, IRCICA Farabi Dijital Kütüphanesi önemli fotoğraf koleksiyonlarına sahip kuruluşlardandır. Bu kurumlar dışında basın ve yayın kuruluşlarının arşivleri de fotografik materyaller açısından oldukça zengin dermelere sahiptir.

Sonuç

Kartografik ve fotografik materyallerin arşivsel değerini ortaya koyabilmek için öncelikle bu materyal türlerini tanımak gerekmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında, kartografik ve fotografik materyaller ayrı ayrı ele alınmıştır. Diğer materyal türlerinden ayrıldığı ve benzeştiği durumlar irdelenmiştir. Tanımlamalar ve tarihsel süreçlerdeki gelişmeleri ifade edilmiştir. Daha sonrasında buldukları arşivler ve arşivlerde ne tür faaliyetlerde kullanıldıklarına ve işlendiklerine dair çeşitli uygulamalardan örnekler sunulmuştur.

Sonuç olarak kartografik materyaller insanlığın geçtiği tüm dönemlerde bırakmış olduğu en önemli kanıt niteliğindeki eserleri arasındadır. Aynı zamanda haritalar insanların yaşamış olduğu yeri ve görmek istediği yerleri tanımasındaki en önemli kaynaklardandır.

Fotografik materyaller yazılı belgelerde yoruma açık olan bilgileri ifade etmede tamamlayıcı nitelikte kaynaklardandır. Özellikle resmi evraklarda geçen duygudan uzak bilgiler fotoğraflarla renklendirilip adeta hayat bulurlar. Eğitim faaliyetlerinin ve bilgilerin insan belleğinde daha kalıcı olması için bilginin görselleştirilerek sunulmasının önemi bilimsel bir gerçektir.

Her iki materyal türü için arşivistlerin karşılaşılabileceği sorunların başında nitelemeye ilişkin sorunların olması muhtemeldir. Bunun nedeni kartografik ve fotografik materyallerde çok fazla teknik detay ve bilginin bulunmasıdır. Faaliyetleri sonucu kartografik ve fotografik materyalleri arşivinde bulduran kurum ve kuruluşlarda niteleme işlemlerinde karşılaşılabilecek sorunlar, kurum içinde bu materyalleri üreten uzman kişilerce alınacak destekle daha kolay bir biçimde çözülebilir. Ancak genel arşiv hizmetleri veren (devlet arşivleri gibi) kurumlarda bu materyallere detaylı bir niteleme yapılabilmesi için teknik desteğin sağlanması gerekmektedir. Bu da konu uzmanlarından oluşan bir danışma kuruluyla sağlanabilir ya da arşivistlerde de konu uzmanlıkları geliştirilebilir. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Arşiv Rehberi’nde belirtildiği üzere önemli kartografik ve fotografik materyallerin Osmanlı Arşivi’nde olduğu da bilinmektedir. Görülüyor ki Devlet Arşivleri Belge Tarama Sistemi’nde (BETSİS) materyal türü tabanlı bir fonlamanın olmaması araştırmacılar için önemli eksikliklerden biridir. Elinde kıymetli fotoğraf ve harita dermesi bulduran Devlet arşivlerinde standartlar çerçevesinde niteleme faaliyetlerinin hızlandırılması gerekmektedir.

Kartografik ve fotografik materyallerin nitelenmesine ilişkin yapılabilecek faaliyetlerden biri de yerel standartlaşmaya gidilmesidir. Böyle bir uygulamaya gidilebilmesi için önce eldeki materyallerin dünya üzerinde kullanılan uluslararası standartlara uygun bir biçimde tanımlanıp tanımlanmadığının tespit edilmesi gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİNDE MEVCUT DİĞER ARŞİV MALZEMESİ ile BAŞKA ARŞİV MERKEZLERİNE AİT KATALOGLAR.....	427
I. HARİTA, PLAN-PROJE-KROKİ, ALBÜM ve FOTOĞRAF İHTİVA EDEN KATALOGLAR.....	427
A. HARİTALAR (HRT.h)	427
B. PLAN, PROJE ve KROKİLER (PLK.p).....	428
C. ALBÜM ve FOTOĞRAFLAR.....	429
a. Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrakı Kataloğu'nda Bulunan Resimler.....	429
b. Yıldız Esas Evrakı - Sadriazam M. Kâmil Paşa Evrakı'ndaki Resimler.....	433
c. Yıldız Tasnifi Defterleri'ndeki Resimler.....	433
II. ÖZEL ŞAHİSLARDAN İNTİKAL EDEN (SATIN ALINAN) ARŞİV MALZEMESİ.....	435
A. ALİ FUAT TÜRKELDİ EVRAKI (HSD.AFT)	435
1. Belgeler	436
2. Defterler	436
3. Fotoğraflar.....	436
B. CAVİT BAYSUN EVRAKI (HSD.CB).....	436
C. SİVASLI ALİ BABA ZAVİYESİ EVRAKI (HSD.SABZ).....	437

Resim 4. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi içinden³²

Eğer uluslararası standartlar eldeki materyalleri tanımlamada yetersiz kalıyorsa yine bu standartlar içinden uygun olana göre bir ilave alan önerisi ya da uluslararası bir standardın yerel uyarlaması yapılabilir. Fransa'da oluşturulan AFNOR Z 44-077³³ çalışması buna örnek gösterilebilir. Bu çalışma, görsel materyaller için IFLA tarafından yürütülen ISBD çalışmaları neticesinde yerel uygulamalarda kullanılmak üzere oluşturulmuştur.

Değişen teknoloji ile ortaya çıkan yeni bilgi kayıt ortamları arşiv hizmetlerini farklılaşmaya yönlendirebilir. Bunun bir zorunluluk olduğunun farkına varılmalı ve değişime ayak uydurup vizyoner politikalar geliştirilmelidir. Ayrıca çalışmaya konu olan kartografik ve fotografik materyaller müzelik öneme sahip materyallerdir. Bu bağlamda bu iki materyal türünü elinde bulunduran arşivler müzelerini oluşturabilirler.

³² <https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/osmanli-arsivi-yayinlar/BAŞ-BAKANLIK-OSMANLI-ARŞİV-REHBERİ.pdf>

³³ Detaylı bilgi için <https://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/45783-description-des-images-fixes.pdf>

EXTENDED ABSTRACT

It is quite difficult to rank archives in order of importance. However, the value and importance of the documents and/or materials that make up the archives may differ. In order for a material to be an archival material, it must have certain qualifications. Generally, many administrative, evidential, financial, historical, cultural, ancient, unique (spiritual), legal, monetary (material) features are expected to be found in an archive document. Cartographic and photographic materials can be shown among the most striking materials among the document types that make up the archives. Photographs and cartographic materials have many characteristics that distinguish them from printed and written documents. The most important feature that distinguishes cartographic and photographic materials from other material types is that these materials contain a lot of technical information. These materials help researchers work in many different fields due to the information elements they carry. An important task of the archives is to provide the materials that can be accessed, apart from sorting, storing and destroying the archive material. In this respect, it is important to correctly qualify the cartographic and photographic materials that are the subject of the study, which have technical knowledge and qualification elements. Important developments that have shaped the history of humanity have generally been realized through geographical discoveries. Undoubtedly, the most important source guiding the explorers for the realization of these discoveries was the maps. The concept of map can be defined as an important type of material in which human beings engage in various drawing activities in order to mark fixed assets in a particular region. Cartographic materials, especially maps, have been among the valuable materials for archives, museums and libraries for years due to their historical, cultural and artistic values. Since cartography is a technical field, the resulting information products also contain technical information and details. For this reason, it is of great importance that cartographic materials can be correctly qualified in archives, where they are an important collection material. Cartographic materials contain many technical information elements such as scale information, symbols, projection type, coordinates, map format. The technical knowledge elements of cartographic materials have led to special studies in cataloging in information centers. ISBD (CR-Cartographic Resources) was published in 1987 by the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). One of the studies that will be important for cartographic materials in Turkey is the *Harita ve Atlasların Tasnif ve Kataloqlama Kaideleri* (Classification and Cataloging Rules of Maps and Atlases) prepared by Mükerrrem Kunkut in 1968. Various studies have been carried out to describe cartographic materials with metadata. Special fields (such as 006, 007, 008, 110, 255, 300, 336, 337, 338, 490, 507, 522, 650) have been created for this in MARC21. Apart from MARC21, metadata standards such as EAD, DC/RDF, TS EN ISO 19115-1:2014 are used for cartographic materials. There are some institutions in Turkey that have many cartographic materials in their archives. These are institutions such as the Ministry of Environment and Urbanization, the General Directorate of Mapping, the General Directorate of Land Registry and Cadastre, the State Hydraulic Works Mapping Branch, and the General Directorate of Mineral Research and Exploration. This is one of the best examples of using maps for different purposes. Maps are different from other archival materials due to their physical structure. They are kept in horizontal and vertical map cabinets, special briefcases and solander boxes in archival warehouses. Maps have also been the basis for many fields of activity and technology used today. Maps are the basis of GPS (Global Positioning System) technologies such as geographic

information systems, Google Earth, vehicle tracking systems, meteorological tracking. Another valuable type of material for archives is photographic materials. The entry of photographs into the archives began with the birth of photography in the late 1830s. Photographs are among the valuable archival materials as they are proof. Due to their physical, chemical and technological structures, preservation and characterization processes are carried out in a different way compared to other traditional archive documents. Once the collection inventory has been established, evaluated, cataloged and organized according to library and archival standards, certain photographic materials (such as cellulose nitrate and cellulose acetate film base materials and chromogenic print photographs) should be maintained and stored separately, if possible. Photographs are among the resources that will support users who research in archives or other information centers to develop their research. This can only be achieved by the full and correct description of the photographs. The way to achieve this is:

- The complete extraction of information elements such as time, place, person, action belonging to the content of the photograph,
- Knowing the physical and technical details of the photograph,
- Creation of supplementary notes,
- Creation of photo-appropriate and relational keywords.

The qualification of the photographs with the standards in the information centers became possible after some studies. One of these studies is AACR2 (Anglo-American Cataloging Rules). This study was followed by MARC21, VRA Core (The Visual Resources Association Core), DC (DublinCore) standard studies. There are important photo archives around the world. Getty Images, Shutterstock, freepik are major stock image providers. In addition, Calisphere, Europeana, Harvard University are organizations with important online photo collections. In Turkey, SALT Research, Koç University Library, Istanbul University II. Abdülhamid Han Photography Albums and IRCICA Farabi Digital Library are among the institutions that have important photography collections. As a result, for both types of material, it is likely that the problems related to description are at the top of the problems that archivists may encounter. This is because there is a lot of technical detail and information in cartographic and photographic materials. One of the most important ways to solve these problems is to create expertise among archivists or to get support from experts. Another application that archives, which have cartographic and photographic materials, can create their own museums.

Kaynakça

- Anameriç, Hakan: "History of Maps and Important Map Collections in Turkey". *30th MELCOM (Middle East Libraries Committee) International Conference*, 2008. [Erişim tarihi: 29.05.2021]
- Aytaçlı, Berrak: "Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış", *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, no.1 (2012): 1-9.
- Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü*, haz. Sekine Karakaş, Fatih Rukancı ve Hakan Anameriç, Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2009, "Arşiv belgesi" ve "Arşivsel değer" s. 4-6.
- Beamer, Ashley: "Map Metadata: essential elements for search and storage", *Program: electronic library and information systems*, 43, No.1 (2009), 18-35, <https://doi.org/10.1108/00330330910934084>

- Creswell, John W.: Bütün, Mesut (çev.) ve Demir, Selçuk Beşir (çev.). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013), 98.
- Dayı, Handan ve Özdemir Hanyaloğlu, Nafia: "Belgesel Fotoğrafçılıkta Alternatif Bir Eğilim: Geç Fotoğrafçılık", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, No. 4 (2019): 3306-3320.
- Gökgöz, Turkey: "Cartographic Properties and Current Situation of the Oldest Picture Map in Çatalhöyük," *The Portolan*, 75, No. 2 (2009), 43-49.
- Haslhofer, Bernhard ve Klas, Wolfgang: "A Survey of Techniques for Achieving Metadata Interoperability", *ACM Computing Surveys*, 42, No. 2, (February 2010), DOI: 10.1145/1667062.1667064 <https://collections.lib.uwm.edu/digital/collection/agdm/id/6931/rec/382> [Erişim tarihi: 3 Temmuz 2021]
- <https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/osmanli-arsivi-yayinlar/BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIV REHBERİ.pdf> [Erişim tarihi: 06.08.2021]
- <https://www.loc.gov/acq/devpol/colloversviews/geography.html> [Erişim tarihi: 03.10.2021]
- Kaplan, Elisabeth ve Mifflin, Jeffrey: "'Mind and Sight': Visual Literacy and the Archivist." *Archival Issues*, 21, no. 2 (1996): 107-27. [Erişim tarihi 5 Temmuz 2021 <http://www.jstor.org/stable/41101943>.]
- Library and Maps Committee of the Royal Geographical Society. "The Storage and Conservation of Maps", *The Geographical Journal*, 121, No. 2 (June 1955), <https://doi.org/10.2307/1791703>
- Rukancı, Fatih: "Arşiv Belgelerimizin Kanıtsal Değeri: XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı'da Gayr-i Müslim Tebaa'ya İlişkin Örnekler". Osmanlı Coğrafyası Kültürel Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi Bildirileri (Cilt 2) İstanbul 21-23 Kasım 2012=International Congress of "The Ottoman Geopolitics Management Of Cultural Archive Heritage and Role of Land Registry Archives" 21-23 November 2012 İstanbul içinde (493-509). Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı, 2013.
- Pearce-Moses, Richard: *A Glossary of Archival and Record Terminology*. Chicago: The Society of American Archivists, 2005.
- Roosa, Mark: *Care, Handling, and Storage of Photographs*, Paris: IFLA-PAC, 2005.
- Schwartz, Joan M.: "'We make our tools and our tools make us': lessons for photographs from the practice, politics and poetics of diplomacy". *Archivaria*, 40. (1996): 40-74. [Erişim tarihi 4 Temmuz 2021 <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10502-007-9045-7.pdf>]
- Şentürk, Burçak: "Photographs as Archival Material", *Türk Kütüphaneciliği*, 27, No. 4, (2013): 619-632.
- Şeşen, Yasin ve Çankaya, Derya: "Türkiye'de Bilgi Kaynağı Olarak Kartografik Materyal Bulunduran Devlet Kurumlarının Dermelerinin İçerik Analizi", *Bilgi Merkezleri: Sağlık ve Afet Yönetimi*, editör Alpaslan Hamdi Kuzucuoğlu, 68-83. İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2020.
- Taşcıoğlu, Melike: "Kartografiden Günümüz Harita Tasarımına Yeryüzünün Kağıttaki Grafik Yansımaları", *Art-e Sanat Dergisi*, 6, Sayı 12, (Kasım-Aralık 2013): 1-24.
- Topkaraoğlu, Nuh Mehmet: "Dijital Fotoğrafların Kataloglanması: Bir Standart Önerisi", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.